

Agnieszka Jurczyńska-Kłosok

Uniwersytet Jagielloński

ORCID: 0000-0003-3663-5465

agnieszka.jurczynska-klosok@uj.edu.pl

POLIONIMIA W TATRZAŃSKIEJ ORONIMII**POLYONYMY IN THE TATRA ORONYMY**

Abstrakt: Nazwy wariantywne i paralelne odnoszące się do oronimów nie były do tej pory przedmiotem szczegółowych badań, choć zjawisko polionimii w odniesieniu do innych grup nazw własnych znajduje się w polu zainteresowań językoznawców. W artykule podjęto więc próbę wstępnego opisu nazw górskich denotujących obiekty tworzące przestrzeń Tatr. Punktem wyjścia stała się publikacja Roberta Mrózka (1991) dotycząca zjawiska polionimii w odniesieniu do nazw terenowych. W niniejszej pracy omówiono specyfikę nazewnictwa górskiego (tatrzańskiego), zwracając uwagę na to, że struktury nazewnicze są odzwierciedleniem procesów kognitywnych. Jako polionimy można je natomiast interpretować z uwzględnieniem perspektywy tekstologicznej, traktując je jako preteksty, z których w pewnym momencie wyłoniła się właściwa nazwa (tekst) odnosząca się do konkretnego denotatu. W artykule zarysowano także problem autorstwa charakteryzowanych toponimów i jego wpływu na wytwarzanie wariantów oraz dubletów nazewniczych. W przypadku nazewnictwa tatrzańskiego jest to kwestia istotna, ponieważ teren, z którego pochodzą nazwy, ze względu na swoją specyfikę przyrodniczo-kulturową od lat cieszy się popularnością, a kreatorami onimów są zarówno autochtoni, jak i m.in. autorzy przewodników, taternicy, turyści, redaktorzy „Taternika”, komisje nazewnicze. W artykule dowiedziono więc, że wśród obiektów tworzących przestrzeń Tatr znajdują się takie, do których odnoszą się nazwy: 1. wyłącznie wariantywne, 2. wyłącznie paralelne, 3. z pogranicza nazw wariantywnych i paralelnych („pograniczne”), 4. wariantywne, paralelne i „pograniczne”. Zaznaczono ponadto, że istnieją obiekty, których (najprawdopodobniej) zjawisko polionimii nie dotyczy. Poszczególne grupy onimów omówiono we wskazanej wyżej kolejności.

Słowa kluczowe: polionimia, nazewnictwo tatrzańskie, paralelizm nazewniczy, wariantywność nazewnicza

Abstract: Variant and parallel names referring to oronyms have not been the subject of detailed research so far, although the phenomenon of polyonymy concerning other groups of proper names is in the field of interest of linguists. The paper therefore attempts a preliminary description of the oronyms denoting objects forming the space of the Tatra Mountains. The starting point was a publication by Robert Mrózek (1991) on the phenomenon of polyonymy concerning field names. This paper discusses the specificity

of mountain (Tatra) naming, pointing out that naming structures reflect cognitive processes. As polyonyms, on the other hand, they can be interpreted taking into account the textological perspective, treating them as pretexts from which, at some point, a proper name-text emerged, referring to a specific denotate. The article also outlines the problem of authorship of the characterized toponyms and its impact on the production of variants and naming doublets. In the case of the Tatra nomenclature, this is an important issue, because the area from which the names originate has been popular for years due to its natural and cultural specificity, and the creators of onyms are both autochthons and, among others, guidebook authors, mountaineers, tourists, editors of the 'Taternik', and naming committees. Thus, the article proves that among the objects forming the space of the Tatra Mountains, there are some to which the following names apply: 1) exclusively variational; 2) exclusively parallel; 3) from the borderline between variant and parallel names ('borderline'); 4) variant, parallel and 'borderline'. It was also pointed out that there are objects which (most likely) are not affected by the phenomenon of polyonymy. The different groups of onymes are discussed in the order indicated above.

Keywords: polyonymy, Tatra names, names parallelism, names variants

Wprowadzenie¹

Problemem wielonazwowości rozumianej jako oznaczenie obiektu za pomocą więcej niż jednej nazwy (lub jej rozmaitych form) i ukazywanej w różnych perspektywach, zajmowali się m.in. Czesław Kosyl (1983), Robert Mrózek (1991, 1998), Zygmunt Zagórski (red., 2008), Agnieszka Myszka (2010, 2013), Urszula Bijak (2013, 2016), Małgorzata Rutkiewicz-Hanczewska (2014), Paweł Swoboda (2020). Przegląd autorów interesujących się tym zagadnieniem przedstawił też Jaromír Krško w pracy *Hydronymia povodia Turca* (2003). W przypadku nazewnictwa geograficznego przedmiotem badań były m.in. nazwy ulic, rzek, jaskiń, miejsc zamieszkałych, a także nazwy górskie. Przedmiotem moich zainteresowań jest ostatnia z wymienionych kategorii nazw własnych, która pod względem wielonazwowości nie została dotąd opracowana, choć pewne refleksy pojawiły się w pracach Mrózka (1998) i Agnieszki Jedziniak (2021)². W związku z tym w niniejszym artykule przedstawione zostaną wstępne ustalenia dotyczące zjawiska polionimii w oronimii tatrzańskiej (w odniesieniu do wybranych obiektów tworzących przestrzeń polskich Tatr Zachodnich oraz polskich i słowackich Tatr Wysokich). Termin *oronim* (*nazwa góraska*) traktuję szeroko, ponieważ trudno opisać nazewnictwo górskiej przestrzeni, pomijając obiekty przyrodnicze, które – obok gór – ją współtworzą. W związku z tym przyjmuję, że oronim to nazwa odnosząca się do obiektu, jakim jest „pojedyncza góra, grupa góraska, pasmo górskie oraz masyw czy łańcuch górski, a także do obiektów, które są naturalnymi

---

¹ Dziękuję Pani dr hab. Urszuli Bijak, prof. IJP PAN, za cenne wskazówki i komentarze odnoszące się do pierwszej wersji niniejszego tekstu.

² Tylko w odniesieniu do oronimów, których podstawami są rum. leksemy *chiceră*, *măgură*, *muncel*.

elementami góry czy pasma górskiego: szczytu, grzbietu, bramy, przełęczy itp.” (Mrózek, 1998, s. 261) oraz nazwa hali, polany i równiny, a także nazwa wodna (np. jeziora, lodospadu, młaki, potoku, rzeki, stawu, wodospadu)³. Przykłady onimów pochodzą z publikacji *Nazewnictwo Tatr Wysokich. Konceptualizacja przestrzeni górskiej* (Jurczyńska-Kłosok, 2020), gdzie zgromadzono toponimy zaczerpnięte z wybranych źródeł pisanych od początku XIX w. do początku XXI w., z materiałów do nieopublikowanego *Słownika historyczno-geograficznego Tatr i Podtatrza* Witolda Henryka Paryskiego⁴ oraz z grupy Tatromaniacy na Facebooku.

Prowadzenie obserwacji w zakresie wielonazwowości, zwłaszcza w zakresie wariantywności nazewnictwa, ułatwia strukturalna analiza onimów. W niniejszym artykule spojrzenie strukturalistyczne potraktowane zostanie jako „wsparcie” dla opisu nazw prowadzonego z wykorzystaniem metodologii tekstologicznej, przy pierwotnym założeniu, że onimy stanowią odzwierciedlenie procesów kognitywnych⁵. W takim ujęciu polionimy przyjmują status pretekstów, o których Małgorzata Rutkiewicz-Hanczewska pisze następująco: „Każda nazwa własna rozumiana jako tekst poprzedzona jest pretekstem. *Nomina propria* wynurzają się z *pretekstów*, stanowiących to, co znajduje się «przed tekstem», co przyczynia się do powstania tekstu. Są one strukturami nazewniczymi, które w tej samej lub zbliżonej formie w najbliższym czasie zaczną odsyłać do konkretnego referenta. Pretekst zatem jest swego rodzaju odpowiednikiem nazwy *in statu nascendi* [...]. Zanim nazwa powstanie, czyli utrwali się w nieziennej postaci do tego stopnia, że będzie odnosić się do ściśle określonego denotatu, użytkownicy produkują wiele tzw. próbnych tekstów (nieświadomie lub świadomie)” (Rutkiewicz-Hanczewska, 2013, s. 24–25). Przykładem może być historia onimiczna szczytu znanego obecnie jako *Świnica*, a określanego wcześniej mianem *Swinnicy*⁶ (Zejszner, 1849) oraz *Świńskiej Skwały* (Welsz, 1874). Druga z nazw (strukturalnie przyjmująca formę dwuczłonowego zestawienia) nie utrzymała się być może dlatego, że choć bardziej precyzyjna (bo zwracająca uwagę również na aspekt geomorfologiczny), była zbyt długa i w związku z tym niefunkcjonalna. Zwyciężyła zatem nazwa krótsza, która zresztą w języku mówionym nierzadko funkcjonuje w jeszcze krótszym wariantcie, jakim jest *Świnia*.

³ Można by rozważyć także zastosowanie precyzyjniejszych określeń, np. *mikrotoponimy górskie*, *hydronimy górskie*. Wydaje się jednak, że określenie *oronimy*, czy też *nazwy górskie* jest tutaj wystarczające.

⁴ Materiały zostały zdeponowane w Ośrodku Dokumentacji Tatrzańskiej im. Zofii Radwańskiej-Paryskiej i Witolda Henryka Paryskiego. Jednostka funkcjonuje w strukturach Tatrzańskiego Parku Narodowego w Zakopanem.

⁵ O czym pisał np. Mariusz Rutkowski (Rutkowski, 2022).

⁶ Być może nazwa tego dwuwierzchołkowego, urwistego szczytu ma niemieckie pochodzenie, por. daw. lb. niem. *zween* ‘pol. lb. *dwa*’. i suf. *-ica* (który zgodnie z przypisywaną mu funkcją ekspresywno-pejoratywną (Warchoń 1999, s. 125), mógłby sugerować, że dany obiekt jest stromy, niebezpieczny i skalisty, co w odniesieniu do *Świnicy* jest zgodne z prawdą. Taką interpretację przedstawiła Jurczyńska-Kłosok (2020, s. 384).

Z kolei historia *Roztockiej Czuby* (n. sz.), nazywanej niegdyś *Czubą nad Roztoką* (WE6, 1900) oraz *Czubą* (Chmiśw, 1925–1926), pokazuje, że tutaj wartością okazało się precyzyjne wskazanie, o którą *czubę* (szczyt) chodzi, i wybrano nazwę nieco dłuższą (dwuczłonową, zestawieniową), przy czym warto pamiętać, że w repertuarze była także nazwa przyimkowa, zawierająca jeszcze jeden komponent.

Cenne dla badań nad polonimią tatrzańską są także te ustalenia Rutkiewicz-Hanczewskiej, które dotyczą relacji pomiędzy pretekstem (pretekstami) a tekstem w odniesieniu do nazw, których podstawami (przynajmniej częściowo) są apellatywy. Autorka *Genologii onimicznej* zwraca bowiem uwagę na to, że: „Pretekst często różni się od tekstu nie tylko funkcjonalnie (bycie nazwą własną), lecz także formalnie (postać onimu). Mowa tu głównie o tych nazwach, które odpowiadają semantycznie nazywanemu denotatowi [...]. Zaliczyć do nich można [...] toponimy z gatunku *Pod Lasem*, *Za Młynem*, nazywające pola położone za lasem lub za młynem. Oznacza to, że taki tekst nie jest jeszcze oznaczony graficznie poprzez użycie wielkiej litery. Nie wiadomo zatem, jak go w danej chwili traktować – czy już jako nazwę własną, czy jeszcze jako *nomen appellativum*. W związku z tym pojawia się w różnych kontekstach w różnych wariantach graficznych. Ponadto jego struktura może być jeszcze nieustabilizowana i w przypadku nazw wieloczłonowych często podlega inwersji szyku” (Rutkiewicz-Hanczewska, 2013, s. 24–25).

Taka sytuacja może dotyczyć procesu kształtowania się wielu oronimów, przy czym kwestia niestabilności ortograficznej dotyczy raczej członu konstytutywnego nazwy, wskazującego na charakter formy terenu uwzględnionej w toponimie (co w niektórych przypadkach jest zgodne z obowiązującymi w danym momencie zasadami ortograficznymi)⁷, por. np.⁸ n. d.: *Dolina Batyzowiecka* (Pog, 1900), *dolina Batyzowiecka* (WE6, 1900), *Batyżowiecka Dolina* (Świerz, 1903), *Dolina Batyżowiecka* (Chmiel, 1912); *dolina Buczynowa* (Janota, 1860), *dolinka Buczynowa* (WE, 1874), *Buczynowa* (Świerz, 1903), *Buczynowa Dolinka* (Chmiel, 1908), *Dol. Buczynowa* (Chmiśw, 1925–1926), *Dolina Buczynowa* (KP, 1938), *Dolinka Buczynowa* (C11, 2005), n. pol.: *polana Pośrednia* (WE6, 1900), *Polana Pośrednia* (Chmiel, 1908) *Pośrednia Polana* (C14, 2008); *polana zwana Łysą* (Grab, 1826), *Łysa* (Stecz, 1858), *Łysa Polana* (WE1, 1870) (tu oprócz wahań w zakresie ortografii członu określanego nazwy doszło do modyfikacji w zakresie motywacji jej członu

⁷ Jak pisze Stanisław Jodłowski: „W nazwach geograficznych złożonych wielką literą pisało się do r. 1936 tylko nazwy własne: *Ararat*, *Simplon*, *Arałskie*, *Baltyckie* itp., natomiast zawsze małą literą pisało się nazwy pospolite (gatunkowe) *góra*, *przełęcz*, *jezioro*, *cieśnina*, *zatoka*, *półwysep*, *przylądek* itp. Komitet Ortograficzny PAU wprowadził zmianę [...], pozostawiając małą literę dla nazw pospolitych tylko w wypadkach, gdy nazwa własna jest samoistna, tzn., gdy może sama stanowić nazwę (np. *Ararat*, *Marmara*, *Bajkał*). Natomiast gdy nazwa nie jest samoistna (tzn. gdy stanowi nazwę łącznie z nazwą pospolitą, czyli gatunkową), pisze się oba człony wielkimi literami” (Jodłowski, 1979, s. 136).

⁸ Przywołuję tutaj jedynie kilka przykładów ze względu na to, że pełna egzemplifikacja wymagałaby miejsca, jakie mogłaby dać jedynie monografia poświęcona omawianej problematyce.

określającego. Mamy więc do czynienia z referentem, do którego odnoszą się nie tylko nazwy wariantywne, lecz także paralelne⁹), n. p.: *przełęcz Koprowa* (WE6, 1900), *Przełęcz Koprowa* (Chmiel, 1908), *Koprowa Przełęcz* (Chmiel, 1908), *Przełęcz Koprowa Wyżnia* (Chmiel, 1908), *Wyżnia Koprowa Przełęcz* (WHP5, 1952); *przełęcz Lodowa* (WE6, 1900), *Lodowa Przełęcz* (Pog, 1900), *Przełęcz Lodowa* (Świerz, 1903) i innych, por.: n. l. *Capowski las* (WE6, 1900), *Las Capowski* (Chmiel, 1908), *Capowski Las* (ChmiŚw, 1925–1926); n. gr. *mury Liptowskie* (Staszic, 1804), *Liptowskie Mury* (Chmiel, 1908); n. ś. *szpiglasowe percie* (WE6, 1900), *Szpiglasowe perci* (Świerz, 1903), *Szpiglasowe Perci* (WHP5, 1952).

W badaniach nad polionimią dostrzegalny jest ponadto brak konsensusu w zakresie stosowanej terminologii, co m.in. zreferowała Bijak w artykule *Polionimia, czyli „wojna” nazw* (2016). Poszczególni autorzy rozmaicie określają także zakres występowania nazw wariantywnych i paralelnych, o czym z kolei pisał Swoboda (2020) w publikacji *Zmiana w nazwie czy zmiana nazwy?*. W niniejszym artykule polionimia rozumiana jest za Bijak jako „wszelka niestabilność, zmienność nazwy danego obiektu geograficznego polegająca na: zmianach fonetycznych zgodnych z rozwojem systemu językowego [...], reinterpretacjach, adideacjach; zmianach liczby, rodzaju, paradigmatu; wymianie, redukcji lub dodaniu sufiksu; uniwerbizacji lub dodaniu członu dyferencyjnego; kreacji nowej nazwy o innej motywacji” (Bijak, 2016, s. 56), natomiast zastosowane terminy: *nazwy paralelne*, *nazwy wariantywne*, *nazwy znajdujące się na pograniczu tworów paralelnych i wariantywnych* zostały zaczerpnięte z pracy Mrózka¹⁰ (1991), w której badacz analizował zjawisko wielonazwowości w odniesieniu do systemu mikrotoponimicznego. Powstanie nazw paralelnych¹¹ (*dubletów nazwowych*) zdaniem uczonego jest wynikiem „odmiennych relacji motywacyjnych związanych z tym samym obiektem w obrębie lokalnej wspólnoty komunikatywnej” (Mrózek, 1991, s. 158). Warianty nazewnicze powstały natomiast w wyniku zmian dokonujących się m.in. na polach: leksykalnym (w tym wypadku są to modyfikacje wynikające ze specyfiki leksyki gwarowej i ogólnopolskiej, por. *Kościelna Droga // Kościelna Cesta*), leksykalno-słowotwórczym w nazwach zestawionych (wariantywność członów, np. *Wielkie Dolki // Wielkie Doły*, polegająca tutaj na rezygnacji z wykładnika deminutywności w członie konstytutywnym), oraz w prepozycyjnych (*Za Śliwki // Za Śliwnik*).

⁹ Nie jest to więc przypadek prototypowy, a raczej plasujący się na peryferiach, jeśli za prototyp uznalibyśmy sytuacje, w których polionimy reprezentowane byłyby głównie przez onimy wariantywne lub paralelne. Warto jednak zaznaczyć, że przytoczony przykład nie jest odosobniony i można by zastanowić się nad traktowaniem tego rodzaju przypadków jako wyznaczników normy w zakresie polionimii (przynajmniej w odniesieniu do nazewnictwa tatrzańskiego).

¹⁰ Badacz zaadaptował w niej ustalenia Rudolfa Šramka (1982).

¹¹ W nomenklaturze Rutkiewicz-Hanczewskiej byłyby to nazwy oboczne, które powstały w różnych sytuacjach komunikacyjnych, stanowią odzwierciedlenie „odrębnych procesów tworzenia tekstu” i powodują, że „tożsamość denotatywna staje się elementem nieistotnym, ponieważ u źródeł generowania poszczególnych pretekstów znajdowały się odmienne motywy, [...], odrębne asocjacje” (Rutkiewicz-Hanczewska, 2013, s. 27).

W onimach, których podstawami są wyrażenia przyimkowe, dochodzić może także do zmian w obrębie przyimków, o ile ich formy – pierwotna i wtórna są zbliżone pod względem pełnionych funkcji, np. *Przy Solskim Lesie // U Solskiego Lasu*. Za nazwy wariantywne Mrózek uznaje także onimy odznaczające się modyfikacjami w zakresie kategorii rodzaju i liczby (np. *Bobrów : Bobrowa, Stawisko : Stawiska*) czy budowy słowotwórczej, np. *Złoty Potok // Złotnik* (Mrózek, 1991, s. 159).

Należy również zaznaczyć, że niniejsza analiza nie ma charakteru ilościowego, a opis zjawiska wielonazwowości w odniesieniu do oronimów ma charakter wstępny i jest prowadzony na wybranych przykładach.

Specyfika tatrzańskiej oronimii

Jak stwierdziła Bijak: „zmiany nazewnicze to zjawisko typowe dla toponimii” (Bijak, 2013, s. 212). Konstatacja ta odnosi się także do nazewnictwa tatrzańskiego, które badał m.in. Mieczysław Karaś. Uczony wyodrębnił w nim dwie grupy onimów: złożone oraz pojedyncze (proste). Na grupę wymienioną jako pierwsza składają się nazwy dwuczłonowe i nazwy niby trójczłonowe, realizujące faktycznie model dwuczłonowy, co symbolicznie przedstawił za pomocą schematu: $(A + B) + C = (Kopa + Soltysia) + Przednia$ (Karaś, 1971, s. 58–59). Polskie nazewnictwo tatrzańskie zna jednak przypadki onimów składających się z większej liczby komponentów, np. n. d. *Dolina Pięciu Stawów Polskich*, n. sz. *Wschodni Szczyt Żelaznych Wrót*, n. s. *Mały Żabi Staw Jaworowy* i in. Wzorując się na terminologii Karasia, można by uznać, że nazwy te, choć składają się z czterech elementów, w rzeczywistości także realizują model dwuczłonowy, ponieważ da się je ująć w schemat: $A + (B + C + D) = Dolina + (Pięciu + Stawów + Polskich)$. Tak długie onimy nie są jednak funkcjonalne z punktu widzenia zwięzłości komunikatu, dlatego, jak pisał Mrózek, podając za przykład nazwy dwuskładnikowe, dość łatwo ulegają skróceniu, a w konsekwencji wytwarzaniu wariantów onimicznych na drodze „procesów eliptycznych [...] i substancywizacji” (Mrózek, 1998, s. 265–266). Fakt ten można uznać za jedną z przyczyn wielonazwowości w obrębie tatrzańskiej oronimii. Kolejne związane są z chronologią powstawania nazw oraz z grupami społecznymi, które reprezentowali kreatorzy onimów. Na wielonazwowość mają wpływ także czynniki, które prowadziły do „świadomie programowanych procesów nominacyjnych” (Rutkiewicz-Hanczewska, 2013, s. 27), czego świadectwem są nazwy wykreowane (i wprowadzone do szerszego obiegu) przez kartografów, redaktorów czasopism środowiskowych, taterników, komisje nazewnicze czy autorów przewodników, przy jednoczesnym funkcjonowaniu w obiegu komunikatywnym onimów ludowych, stworzonych przez ludność autochtoniczną i zadomowionych w świadomości głównie rodzimych użytkowników omawianej przestrzeni oraz nazw „potocznych, upowszechnionych przez turystykę górską”, na co zwracał uwagę także Mrózek (1998, s. 265).

W rozważaniach tych należy również wziąć pod uwagę rodzaj źródła, w którym dana forma się pojawiła. Formy pełne, oficjalne zawarte są na mapach i w przewodnikach, czasem w literaturze pięknej. Wiele z nich można odnaleźć w *Państwowym Rejestrze Nazw Geograficznych* (PRNG), w którym znajdują się „dane dotyczące urzędowych, zestandaryzowanych i niestandardyzowanych nazw obiektów geograficznych [...] wraz z ich atrybutami” (PRNG¹²). Z kolei analiza wpisów w grupie Tatromaniacy na Facebooku oraz form nazw funkcjonujących w odmianie mówionej języka przynosi interesujące spostrzeżenia dotyczące nowych wariantów onimicznych. Decydujący jest tutaj kontekst nazewniczy, wyznaczony przez czynniki, które za Aleksandrą Cieślukową (2010) przywołała Rutkiewicz-Hanczewska (pokrywające się zasadniczo ze wspomnianymi wyżej przyczynami tatrzańskiej polionimii). Są to: „1. lokalizacja w czasie i przestrzeni, 2. typ aktywności, 3. uczestnicy, 4. cele, plany, intencja, wiedza użytkowników” (Rutkiewicz-Hanczewska, 2012, s. 355). „Jest to [...] proces – jak konstatuje badaczka – o charakterze dynamicznym, weryfikowanym przez uczestników sytuacji tworzonego komunikatu”, natomiast nazwa stanowiąca efekt takiego procesu „nie jest zawieszonym w próżni konstruktem; to wynik różnorodnych bodźców wynikających ze sposobów ludzkiego myślenia i doświadczania rzeczywistości. Jest kreowana, istnieje i funkcjonuje w określonym kontekście” (Rutkiewicz-Hanczewska, 2012, s. 356). Dlatego też w obiegu nieoficjalnym często pojawiają się formy, które powstały na drodze uniwerbizacji, adideacji, a także rozmaitych przekształceń w zakresie struktury wyrazów tworzących podstawę nazwy. Techniki te pozwoliły na wykształcenie skróconych form onimów, czego powodami mogły być: a) chęć możliwie najszybszego przekazania informacji, co można by potraktować jako odzwierciedlenie realizacji takiego modelu życia, w którym na wartości zyskuje potrzeba oszczędności czasu wyrażająca się w tym wypadku w konstatacji: im krótszy komunikat, tym szybciej można go przekazać lub b) próba oswojenia danego obiektu, odjęcia mu powagi, nawiązania z nim bliższej relacji (co w odniesieniu do Tatr odgrywających w polskiej kulturze wyjątkową rolę nabiera szczególnego znaczenia). Przykładami takich form, które za Kršką (2003, s. 16) można by rozpatrywać także na płaszczyźnie emocjonalno-ekspresywnej, interpretując je właśnie jako ekspresywizmy, są: *Piątka* (czyli *Dolina Pięciu Stawów Polskich*), *Moko*, a nawet *MOK* i *MO* (*Morskie Oko*), *Rusinka* (*Rusinowa Polana*), *Taterki* (*Tatry*), *Gąska* (*Gęsia Szyja*), *Świnia*, *Świnka* (*Świnica*), *Chocho* (*Dolina Chochołowska*), *Kaspro* (*Kasprowy Wierch*), *Kieżmar* (*Kieżmarski Szczyt*), *Mięgusz* (*Mięguszowiecki Szczyt Wielki*), *Mięgusze* (*Mięguszowieckie Szczyty*), *Szpiglas* (*Szpiglasowy Wierch*), *ŻTM* ([czyt. żeteem] (*Żabia Turnia Mięguszowiecka*))¹³.

¹² <https://www.gov.pl/web/ksng/nazwy-miejscowosci-i-obiektow-fizjograficznych-w-polsce> [dostęp: 12.10.2023].

¹³ Można zaobserwować wartościowanie poszczególnych wariantów nazw wyrażające się w przypisywaniu wyższości jednym formom przy jednoczesnym deprecjonowaniu innych. Problem wymaga jednak pogłębionych badań.

Kreatorzy a wielonazwowość

Tatrańskie toponimy powstawały zarówno w wyniku jednorazowego aktu nominacji, jak i w efekcie procesu trwającego wiele lat, co wpisuje się w ustalenia poczynione przez G.R. Stewarta w 1975 r. w odniesieniu do toponimów w ogóle, o czym pisał Andrzej Czerny (2011, s. 44). Zdarza się, że można wskazać konkretny moment wprowadzenia nazw do obiegu społecznego, a nawet ustalić tożsamość ich kreatorów. W wielu przypadkach jednak kwestia autorstwa zostaje nierozstrzygnięta. Położenie Tatr oraz procesy społeczno-historyczno-kulturowe, jakie toczyły się w powiązaniu z omawianym łańcuchem górskim, spowodowały, że nazwy geograficzne odnoszące się do obiektów na tym obszarze zostały wykreowane przez osoby należące do rozmaitych środowisk. Działo się tak, ponieważ, jak pisał Karaś, cytując Zdzisława Stiebera: „zupełnie inaczej traktują góry badacze, zgoła zaś odmiennie patrzą na nie mieszkańcy. I tak kartograf widzi w górach ukształtowanie, czyli szczyty, przełęcze, siodła, grzbiety, lingwistę zaś interesują różne postacie nazw, ich odmiana i fonetyka, natomiast mieszkańca gór przede wszystkim zajmują: las, łąki, polany, drogi, czyli obiekty o znaczeniu gospodarczym” (Karaś, 1971, s. 56–57).

Wielonazwowość wytworzyła się zatem również dzięki wpływowi różnych grup społecznych związanych w rozmaity sposób z Tatrami. Wśród takich zbiorowości można wyróżnić m.in.:

- (1) autochtonicznych użytkowników tej przestrzeni, którym przypisywane są gwarowe formy nazw, np. n. pol. *Kóminy* : *Do Kómin* : *Polana Kóminy* [> *Wyżnia Dudowa Rówień*] (SHGT), n. sz. *Furkaśka* : *Do Furkaśki* : *Biała Skala* : *Na Białom Skale* [> *Furkaska*] (SHGT), n. h. *Stawy* : *Ku Stawom* : *Przy Stawak* : *Gąsienicowa* : *Hála Gąsienicowa* : *Hola Gąsienicowa* [> *Hala Gąsienicowa*]¹⁴, n. s. *Niżnie Stawki* : *Suche Stawki* : *Suchy Stawek* [> *Stawki Staszica*]¹⁵. Literatura najczęściej wskazuje, że kreatorami nazw byli pasterze, lecz warto pamiętać także o górnikach, hutnikach, poszukiwaczach skarbów oraz myśliwych, dla których Tatry również były miejscem działalności,
- (2) redaktorów „Taternika” (a także komisje nazewnicze), którzy na góry patrzyli przez pryzmat potrzeb sportowo-turystycznych oraz zgodnie z wytycznymi zawartymi w *Komunikacie w sprawie nomenklatury Tatr* (1903),

¹⁴ Górale często podkreślają, że nazwa *Hala Gąsienicowa* jest używana tylko przez turystów i «gości» (Paryski, 1967, s. 117).

¹⁵ „Poniżej Wrót Chałubińskiego, [...] tworzy się [...] okresowe jeziorko [...] od ok. 1880 r. zwane jest ono Stawkiem (Stawem lub Stawkami) Staszica. Nazwa ta przyjęła się w piśmiennictwie sama, a to przez identyfikowanie jeziorka z wymienionym w *Ziemiorodztwie* (1815, s. 126) «czarnym Stawem pod Liptowskimi Murami». Jej popularyzatorem był Tytus Chałubiński, który w swych pracach używa jej często – na przemian z «czarnym Stawem Staszycą» (1882–86). [...] Pasterze zwali jeziorka [zob. jw.]” (Nyka, 1971, s. 269).

por. n. p. *Północno-Zachodnia Przełęcz pod Mnichem II-im* (Chmiel, 1908), *Ciemnosmreczyńska Przełęczka* (Tat, 1930), „Nazwy tej używamy tutaj po raz pierwszy dla przełęczki między Ciemnosmreczyńską Turnią a Zadnim Mnichem” (Tat, 1930, s. 43); n. p. *Czarna Przełęczka Wyżnia* (Tat, 1935), *Mała Papirusowa Przełęczka* (WHP23, 1983), „Przełęczka pomiędzy Małą a Środkową Papirusową Turnią nazywać się będzie obecnie Czarną Przełęczką Wyżnią” (Tat, 1935, s. 96); n. p. *Kapałkowa Ławka* (Tat, 1930), *Niżnia Kapałkowa Ławka* (Tat, 1947)¹⁶, „Nazwę tę nadajemy szerokiemu, trawiastemu siodłu” (Tat, 1930, s. 61). „Dotychczasową nazwę Kapałkowa Ławka zmienia się na: Niżnia Kapałkowa Ławka” (Tat, 1947), n. kol. *Kamień* (lud. past.), *Walentkowa Koleba* (Tat, 1934), „Pasterski «Kamień» na sztuczną «Kolebę Walentkową» przechrzcil «Taternik» w r. 1934 (nr 5–6, s. 128)” (Nyka, 2016). W ten sposób zostało wprowadzonych wiele nazw, np. *Przełęczka pod Czubatą Turnią*, *Spiska Przełęczka*, *Spiska Przełęczka Wyżnia*, *Juhaska Przełęczka*, *Pięciostawiańska Przełęczka*, *Igła w Durnym*, *Zębata Szczerbina*, *Zębata Turnia*” (Tat, 1930, s. 17),

- (3) taterników (których ustalenia nierzadko prowadziły do zamieszczenia nazwy w danym przewodniku), por. n. p. *Przełęczka pod Kogutkiem*, „Jest to przełęczka zwana przez polskich przewodników Przełęczką pod Kogutkiem, ponieważ ogranicza ją turniczka nazywana Kogutkiem” (Chmiel 3, s. 30),
- (4) turystów, por. n. sz. *Mięguszowiecki Szczyt Wielki* – „Nazwa [...] wprowadzona przez turystów, w 1852 podaje ją Antoni Hoborski, w 1853 ks. Wojciech Grzegorzek, w 1855 Feliks Berdau” (Nyka TP, s. 302); „Dawniej *Hruby Wierch*” (Nyka TS, s. 416);
- (5) Towarzystwo Tatrzańskie, por. n. w. *Wodogrzmoty Mickiewicza* – „Nazwę wprowadził Wydział Towarzystwa Tatrzańskiego uchwałą z dnia 26 stycznia 1891 r., wykonując zalecenie wiecu gości zakopiańskich z dnia 11 sierpnia 1890 r. [...]. W wyrazie «Wodogrzmoty», utworzonym zapewne przez turystów, zachowała się, jak się zdaje, pierwotna nazwa góralska wodospadów («Grzmot», «blisko tzw. Grzmotu» – T. Chałubiński 1882, 1886)” (Nyka, 1971, s. 168),
- (6) autorów dzieł o tematyce tatrzańskiej, w tym literatury przewodnikowej por. n. gr. *Liptowskie Mury* – „nazwa, wprowadzona przez Stanisława Staszica (w druku 1811)” (Nyka TP, s. 300), n. sz. *Kołowy Szczyt* – „Nazwaliśmy go dla krótkości szczytem Kołowym, gdyż sterczy nad stawem tegoż nazwiska” (Raj, s. 28); n. sz. *Szpiglasowy Wierch* – „Obecną nazwę wprowadził Witold H. Paryski w r. 1951, wcześniej *Hruby Wierch*, *Gruby*, *Liptowskie Mury*, *Miedziane* itp.” (Nyka TP, s. 308), n. p. *Bystry Przechód* (dawniej też *siodelko Lorenza*, *przejście Lorenza*, *przesmyk Lorenza*) – „Obecną nazwę przyjął Stanisław Eljasz-Radzikowski (1903)” (Nyka TS, s. 405).

¹⁶ Por. n. zb. *Kapałkowa Ubocz* i ap. *ławka* oraz adi. gw. *niżni* i n. p. *Kapałkowa Ławka*.

Jak wynika z powyższych przykładów, zjawisko polionimii może być także przejawem dyskursu tożsamościowego, który jest odzwierciedleniem lub wypadkową interesów zarówno poszczególnych grup społecznych fundujących nazwy zgodnie z przyjętym systemem wartości, jak i pokoleń ludzi, dla których Tatry z rozmaitych względów są ważne¹⁷.

Warto również zwrócić uwagę na rolę użytkowników nazw w procesie funkcjonowania onimów. Wśród tych osób znajdują się między innymi kreatorzy nazw „omyłkowych”, które powstały w procesie adideacji. Można je rozpatrywać w kategorii dubletów nazewniczych, np. n. d. *Dolina Czeska* : *Dolina Ciężka*. Prawdopodobnie *Czechami* górale nazywali różnej narodowości poszukiwaczy skarbów (por. Siemionow, 1992, s. 386–389; Borucki, 2003, s. 104–107 oraz *cieski przym. ‘ogpol. *czeski*’: „Pošli na cieskom stronke na śwarc”, SGZ, s. 34), n. d. *dolina Felka* : *dolina Wielka* : *Dolina Wielicka*, „Nazwa W.D. pochodzi od spiskiej miejscowości Wielka” (WET, s. 1328). Nazwa *dolina Felka* czy *Dolina Felki* (itp.) powstały poprzez błędny zapis niemieckiej formy nazwy doliny: *Felka* < *Völker* < *Wielka* „dolina Wielka w zwykłym u Niemców przekręcaniu nazw słowiańskich Felką zwana” (WE, 84).

Obiekty tworzące przestrzeń Tatr denotowane są zatem przez nazwy górskie: 1. wyłącznie wariantywne, 2. wyłącznie paralelne, 3. z pogranicza nazw wariantywnych i paralelnych („pograniczne”) oraz 4. wariantywne, paralelne i „pograniczne”. Należy zaznaczyć, że istnieją również obiekty, których (najprawdopodobniej) zjawisko polionimii nie dotyczy, i ta grupa zostanie omówiona w ostatniej kolejności.

Obiekty, do których odnoszą się wyłącznie nazwy wariantywne

Jeśli chodzi o wariantywność onimiczną, to w wypadku omawianych tutaj oronimów zasadniczo dotyczy ona zmian w zakresie 1. leksyki, np. n. pol. *Czerwona Polana* (WHP15, 1972) : *Czerwienna Polana* (WHP15, 1972) i 2. struktury nazw, czego wyrazem są nazwy podlegające: a) zmianie formy prepozycyjnej w formę dwuskładnikową, np. n. p. *Przełęcz pod Młynarzem* (Chmiel, 1908) : *Młynarzowa Przełęcz* (WHP7, 1952), b) elipsie, np. n. sz. *Jastrzębie Kopiniaki* (WHP23, 1983) : *Kopiniaki* (WHP23, 1983), n. sz. *Mała Żłobista Kopka* (WHP10, 1962) : *Żłobista Kopka* (C17, 2012), n. ś. *Orla Perć* (Świerż, 1903) : *Orla* (współcz.), c) rozszerzeniu

¹⁷ Interpretację zjawiska polionimii z wykorzystaniem kategorii dyskursu zaproponowała prof. dr hab. Janina Labocha w dyskusji nad referatem stanowiącym podstawę niniejszego artykułu, prezentowanym m.in. podczas Zebrania Katedry Współczesnego Języka Polskiego na Wydziale Polonistyki UJ, które odbyło się 25 października 2023 r. Z kolei dr hab. Mirosława Mycawka, prof. UJ, skonstatowała, że wielonazwowość może być oznaką swoistej walki pokoleń, pragnących również w taki sposób zaznaczyć swoją obecność, a także stanowić sieć dyskursów będącą skutkiem nakładania się na siebie dyskursów wytwarzanych przez rozmaite społeczności. Problem wymaga dalszych badań.

za pomocą dodania do nazwy kolejnych członów: rzeczownikowych i przymiotnikowych, np. n. sz. *Koprowa* (Stecz, 1858) : *Wielka Koprowa* (WE, 1874) : *Wielka Kopa Koprowa* (Pog, 1900), przymiotnikowego, np. n. p. *Kapalkowa Ławka* (Tat, 1930) : *Niżnia Kapalkowa Ławka* (Tat, 1947) i rzeczownikowego, np. n. pot. *Młynica* (Pog, 1900) : *Potok Młynica* (ChmiŚw, 1925–1926)¹⁸. W grupie tej znajdują się także metamorfozy strukturalne, dzięki którym powstają d) skrótowce, np. n. żł. *Maszynka do Mięsa* (C8, 2001) : *MdM* (C8, 2001)¹⁹ i e) uniwerbizmy, np. n. pot. *Chowańców Potok* (WHP6, 1952) : *Chowańcówka* (WHP6, 1952). Wgląd w powyższe przykłady umożliwia wyciągnięcie ostrożnych wniosków – chronologicznie późniejsze warianty nazewnicze odznaczają się albo skrótowością, albo większą precyzyjnością względem swoich pierwowzorów, co prawdopodobnie jest uzależnione od potrzeb konkretnych społeczności kreujących poszczególne formy onimiczne.

Pretekstualność (dająca się dostrzec wyłącznie na płaszczyźnie diachronicznej) wyraża się także w obecności wariantów fonetycznych, które wytworzyły się dzięki (wieloletnim) kontaktom językowym oraz pod wpływem gwary, np. n. sz. *Krywan* (Staszic, 1815) : *Krywań* (Zejszner, 1849) : *Krzywań* (Pog, 1900) : *Krzywoń* (SGZ, 486) : *Krzywań*²⁰. Obecnie na mapach polskojęzycznych i we współczesnych przewodnikach używana jest forma *Krywań*. Odnotować można również warianty w zakresie zmiany kategorii liczby, np. n. f. s. *Pazdur* (WE6, 1900) : *Pazdury* (Chmiel, 1908)²¹, warianty „pozycyjne”, np. n. p. *Przełączka koło Drąga Wyżnia* (Tat, 1930) : *Wyżnia Przełączka koło Drąga* (WHP11, 1964) oraz mieszane, m.in. w zakresach ortograficznym, pozycyjnym, rodzajowym, strukturalnym (elipsa i uniwerbizacja), np. n. pot. *Jaworowy potok* (Biel, 1893–1894) : *Jaworowy* (Pog, 1900) : *Potok Jaworowy* (Chmiel, 1910) : *Jaworowy Potok* (WHP6, 1954) : *Jaworowa* (WHP6, 1954) : *Jaworzyński Potok* (WHP6, 1954) : *Jaworzynka* (WHP6, 1954), por. n. d. *Dolina Jaworowa* i ap. (gw.) *potok*. Warto zwrócić uwagę na współczesne warianty ortograficzne nazw, wyekscerpowane z wpisów zamieszczonych w grupie Tatromaniacy na Facebooku, ponieważ (przynajmniej w odniesieniu do znanych od dawna nazw tatrzańskich) nie są one dowodem na wieloetapowość kształtowania się nazwy

¹⁸ Por. ap. słow. *młynica* ‘potok, rzeka (która porusza młyn)’ (SSP I, s. 430). ‘Potok ma bystry nurt, płynie kaskadami, mógł poruszać koło młyńskie, co zresztą miało miejsce w przeszłości’ (por. Bohuš, 1996, s. 338–339) oraz pol. ap. gw. *młynica* 2. ‘rów doprowadzający wodę na koło młyńskie’ (KąsILG VI, s. 191).

¹⁹ „Bańdzioch jest odwadniany i odsnieżany przez głęboko wcięte zlebisko zwane – jakże trafnie – Maszynką do Mięsa. Spadające tędy lawiny śnieżne i, o wiele rzadsze, kamienne, często sięgają brzegu Morskiego Oka” (C10, s. 17).

²⁰ Według J. Nyki „nazwa w druku już w r. 1639 (David Frölich «Medulla»)”. Autorzy przewodników w większości podają słowacką formę fonetyczną nazwy, więc taka funkcjonuje wśród turystów polskojęzycznych. Wyjątkiem jest realizacja gwarowa, w której słowackie r uległo zmiękczeniu w ż („w wymowie starych Podhalan”, Nyka TS, s. 413–414).

²¹ Por. ap. gw. *pazdur* ‘pazur’, ‘drewniana ozdoba, wyrzeźbiony słupek stawiany na dachu nad szczytową ścianą’ (SGZ, s. 256).

(a więc na pretekstualność) i „uchwycenie” momentu przechodzenia (co najmniej jednego z członów) z klasy apelatywów do klasy propriów, jak to mogło być jeszcze na przełomie wieków XIX i XX²², por. n. kt. *kotlinka pod Wagą* (Chmiel, 1908) : *Kotlinka pod Wagą* (KP, 1938). Przyczyną wariantowości ortograficznej (zarówno w zakresie stosowania małych oraz dużych liter, jak i znaków diakrytycznych) jest w tym wypadku brak dbałości zapisu onimu, co jest jedną z charakterystycznych cech komunikacji elektronicznej, por. *Czerwone Wierchy – Czerwone wierchy* (T, 21.08), *Dolina Białego – dolina Białego* (T, 21.08), *Dolina Kościeliska – dolina koscieliska* (T, 21.08), *Kuźnice – kuźnice* (T, 21.08), *Okno Pawlikowskiego – okno pawlikowskiego* (T, 21.08), *Tatry Zachodnie – Tatry zachodnie* (T, 21.08), *Wąwóz Kraków – wąwóz krakow* (T, 21.08), *Zawrat – zawrat* (T, 21.08).

Obiekty, do których odnoszą się wyłącznie nazwy paralelne

Grupę drugą tworzą obiekty, do których odnoszą się wyłącznie nazwy paralelne. I chociaż każda kreacja nazewnictwa jest świadectwem próby oswojenia przez człowieka rzeczywistości pozajęzykowej, to wydaje się, że obecność dubletów jeszcze mocniej to potwierdza. W wielonazwowości uwidacznia się bowiem potrzeba dostosowania nazwy lub jej formy do bieżących potrzeb użytkowników języka, podkreślenia tego, co dla kreatora ważne i co wpłynęło na wybór środków, jakie posłużyły do identyfikacji denotatu. Na szczegóły związane z powstawaniem nazw paralelnych zwrócił uwagę m.in. Mrózek (1991), ze względu jednak na charakter omawianego w niniejszym artykule materiału nazewnictwa, klasy wskazane przez badacza zostały zmodyfikowane. Wśród tatrzańskich toponimów paralelnych znajdują się zatem takie, które odznaczają się: 1. zderzeniem dwu różnych motywacji: charakteryzującej i topograficzno-charakteryzującej, np. n. f. s. *Granatnica* (WE6, 1900) : *Mokra Wanta* (WE6, 1900), topograficzno-lokalizującej i kulturowo-posesywniej, np. n. h. *Kopy*²³ (WHP4, 1951) : *Hala Soltysia* (WHP4, 1951), topograficzno-charakteryzującej i topograficzno-lokalizującej, np. n. sz. *Wielka Koszysta* (WE, 1874) : *Waksmundzki Wierch* (C4, 1997), n. p. *Ciemniasty Przechód* (WHP17, 1973) : *Przełęcz Zwyżki* (WHP17, 1973)²⁴, topograficzno-lokalizującej i charakteryzującej, np. n. m. *Rówień nad Kępą* (WHP4, 1951) : *Opalone* (WHP4, 1951)²⁵, n. sz. *Szczyt Morskiego Oka* (C9, 2001) : *Rysy* (Stecz, 1858), n. sz. *Turnia*

²² Choć i tu różnice w zapisie nazw mogły być spowodowane brakiem jasnych reguł ortograficznych, o czym była mowa wyżej.

²³ Por. n. sz. *Kopy Soltysie*.

²⁴ Por. ap. gw. *zwyżka* ‘wysokie miejsce’ (SGPKar VI, s. 426–427).

²⁵ Por. cz. gw. *opalać* ‘oczyszczać ziarno z plew za pomocą podrzucania go nieką w powietrze i chwytania w lot przy spadaniu na dół, co odbywa się w miejscu przewiewnym, aby wiatr odwiewał na stronę plewy, gdy ziarno unosi się w powietrzu’ (SGPKar III, s. 450), ‘wietrzne miejsce’.

nad Kolebą (Chmiel, 1910) : *Chłop* (WHP14, 1971)²⁶ czy topograficzno-charakteryzującej i topograficzno-pamiątkowej, np. n. p. *Zawracik* (ChmiŚw, 1925–1926) : *Wrota Chalubińskiego* (WHP5, 1952); 2. zróżnicowaniem wewnątrzmotywacyjnym w obrębie motywacji charakteryzującej (metaforycznej), np. n. sz. *Ptak* (Chmiel, 1908) : *Pióro* (Tat, 1909) czy w obrębie motywacji lokalizującej, np. n. p. *Handlowa Przełęczka Wyżnia* (Tat, 1934) : *Wyżnia Krótka Szczerbina* (WHP8, 1967)²⁷.

Do tej grupy onimów można zaliczyć także nazwy, które odznaczają się utrzymaniem członu konstytutywnego przy jednoczesnej wymienności członu dyferencyjnego, co wpływa na wartość motywacyjną nazwy traktowanej jako całość, por. np. n. sz. *Igła przy Wielkiej Buczynowej Turni* (Chmiel, 1908) : *Budzowa Igła* (WHP3, 1951) (lokalizująca – pamiątkowa); n. sz. *Złota Turnia* (WHP21, 1977) : *Uszata Turnia* (WHP22, 1979)²⁸ (kulturowa – lokalizująca); n. pot. *Jagnięcy Potok* (WHP23, 1983) : *Skoruszowy Potok* (WHP23, 1983)²⁹ (lokalizująca – charakteryzująca z uwzględnieniem flory terenu, na którym znajduje się obiekt).

Obiekty, do których odnoszą się nazwy z pogranicza nazw wariantywnych i paralelnych („pograniczne”)

Interesującą grupę, trzecią, tworzą nazwy plasujące się na pograniczu form wariantywnych i paralelnych, do których Mrózek zalicza „struktury zestawieniowe [...] z wymiennością składnika topoleksemowego na etapie [...] nominacji i komunikacji, bez zrywania związku całej struktury dwuskładnikowej z motywacyjnym pierwiastkiem posesywnym” (Mrózek, 1991, s. 159). W wypadku omawianych tutaj nazw byłyby to struktury nazewnicze, które wpisały się we wspomniany proces i wymienności składnika topoleksemowego towarzyszy zachowanie pierwiastków topograficzno-lokalizującego, np. n. sz. *Bialczańska Kopka* (C7, 1999) : *Bialczańska Skalka* (C7, 1999) czy n. kt. *Huncowska Kotlinka* (WHP21, 1977) : *Świstówka Huncowska* (WHP21, 1977) oraz kulturowo-posesywnego, np. n. pol. *Łapszański Koszar* (WHP14, 1978) : *Łapszański Szalas* (WHP14, 1978)³⁰. Celem zaznaczonej tutaj niejednorodności motywacyjnej jest próba spojrzenia na nazwę wieloczłonową jako na konceptualną całość, w której każdy z członów ma wartość interpretacyjną i unaocznia składowe świata wartości kreatora onimu.

²⁶ „Nazwa [...] pochodzi od drewnianej koleby pasterskiej (szałas), znajdującej się kiedyś na leżącej u jej stóp Polanie pod Wysoką” (WHP14, s. 204).

²⁷ Por. n. prz. *Handlowa Przełęcz*.

²⁸ Por. ap. (gw.) *złoto* oraz n. f. s. *Ucho*. Autorem nazwy *Złota Turnia* jest W.H. Paryski, ponieważ nazwa *Uszata Turnia* mu się nie podobała (por. Bohuš, 1996, s. 237).

²⁹ Por. ap. gw. *skorusa* ‘jarzębina’ (por. SGZ, s. 350).

³⁰ Por. etnon. *Łapszanie* ‘tu: pasterze łapszańscy, którzy wypasali w danym miejscu owce’ (por. WHP14, s. 8).

Obiekty, do których odnoszą się nazwy paralelne, wariantywne i „pograniczne”

Grupę tę tworzą obiekty, do których zjawisko polimimii odnosi się w bardzo szerokim zakresie, w związku z czym występuje tutaj duża różnorodność w kwestii efektów wprowadzonych zmian, np. n. żł. *Koryto* (Chmiel, 1908) : *Koryto Krywańskie* (WHP5, 1952) : *Kotliny* (WHP5, 1952) (rozszerzenie nazwy o komponent wyróżniający, zmiana członu konstytutywnego z utrzymaniem łączności ze współmotywującym elementem topograficznym), n. s. *Kurtkowiec* (Zejszner, 1849) : *Staw Dwoisty* (Pog, 1900) : *Dwoisty Staw* (Świerz, 1903) : *Dwoisty Stawek* (Chmiel, 1908) : *Dwoisty Staw Zachodni* (WHP1, 1951) : *Dwoisty Staw Wschodni* (WHP1, 1951) : *Litworowe Stawki* (WHP1, 1951) (wymiana członu konstytutywnego ze zmianą motywacji (posesywna – topograficzna), rozszerzenie nazwy o komponenty wyróżniające (ze zmianą motywacji lokalizująco-charakteryzującej na charakteryzującą), zmiana w zakresie komponentów wyróżniających, zmiana liczby).

Przykładem referenta, do którego przez lata odnosiły się różnorodne nazwy, jest także dobrze znana wielu turystom *Dolina Pięciu Stawów Polskich*. Według danych, jakie zawierają dziewiętnastowieczne przewodniki i opisy podróży, funkcjonowało wówczas kilka form. Najstarszą jest nazwa *Pięć jezior* (1815), jednak niedługo potem notowana jest już forma *Pięć stawów* (1826), ze zmienionym członem topoleksemowym, ale z zachowaną ciągłością motywacyjną. Jedna forma nazewnicza wyróżnia się spośród pozostałych zmianą w obrębie członu liczebnikowego, por. *Siedem Stawów* (1844). W istocie zbiorników wodnych jest w dolinie więcej (Radwańska-Paryska, Paryski, 2004, s. 909), jednak w większości form utrwalono jedynie te największe. Nazwa *Pięć stawów* doczekała się kilku wariantów w kolejnych latach, por. *Pięć Stawy* (1849) – z nieodmienionym komponentem rzeczownikowym, *Pięciostawy* (1853) – przyjmującej formę złożenia, i *Pięć Stawów* (1872). Od roku 1853 notowana jest forma z dodanym członem *dolina Pięciu-stawów* wraz z jej wariantami ortograficznymi: *dolina pięciu stawów* (1860), *dolina Pięciu Stawów* (1900), a w roku 1900 dołączony zostaje kolejny człon. Od tej pory nazwa będzie precyzyjnie wskazywać zarówno na konkretną formę terenu (*dolina*), jak i na położenie geograficzne, por. *dolina Pięciu Stawów Polskich* (1900) i jej wariant ortograficzny z 1908 r. *Dolina Pięciu Stawów Polskich*. Paryski w przewodniku taternickim *Tatry Wysokie* z 1951 r. podaje, że w odniesieniu do opisywanej doliny funkcjonowały jeszcze warianty ludowe: *Pięcistawy* oraz *Pięci Stawy*. Zebrane dane nie pozwalają jednak stwierdzić, z którego okresu onimy te pochodzą i do kiedy funkcjonowały. Formy współczesne, zaczerpnięte ze źródeł internetowych, odznaczają się daleko posuniętą skrótowością, por. *Piątka*³¹ (współcz., zasłyszane, TO), *5-tka* (T, 3.02), *D5S*

³¹ Nazwa ta funkcjonuje także w odniesieniu do innego denotatu, por. „Piątka to popularna nazwa schroniska w Dolinie Pięciu Stawów Polskich, choć po prawdzie tak mówią o nim tylko turyści. Dla pracowników schroniska, ratowników i leśników Tatrzańskiego Parku Narodowego Piątka to po prostu Stawy” (Waligóra, Jaroń, 2023, s. 230).

(T, 21.08), *Dolina 5 Stawów* (T, 21.08), *D5SP* (T, 21.08), *dolina 5stawow* (T, 21.08), *Pięć stawów* (T, 27.11). Źródłem czterech ostatnich określeń jest grupa Tatromaniacy funkcjonująca na Facebooku. Nazwa w obecnej formie pojawiła się w 1908 r. w przewodniku turystycznym Janusza Chmielowskiego.

Podobnym przykładem przemian nazewniczych w odniesieniu do jednego referenta jest także grupa nazw dotycząca wybitnego szczytu wznoszącego się w grani okalającej Morskie Oko – *Mięguszowieckiego Szczytu Wielkiego*. Walery Eljasz w pierwszym wydaniu swojego *Przewodnika do Tatr, Pienin i Szczawnic* (1870) notuje nazwy *Mięguszowa* i *Mięguszowska*, które miały odzwierciedlać położenie obiektu nad Doliną Mięguszowiecką usytuowaną po południowej stronie Tatr. Jednak cztery lata później ten sam autor w *Szkicach z podróży w Tatry* podaje kilka kolejnych wariantów: *Mięguszowka*, *Mięguszowiecki Wierch*, *Mięguszowski Szczyt* oraz *Mięguszowski*. Dwa z nich zawierają komponenty rzeczownikowe oddające nazywaną formę terenu i stają się konstytutywnymi członami onimów ufundowanych na leksemach gwarowym (*wiérk*) i ogólnopolskim (*szczyt*). Z kolei w publikacji Bronisława Rajchmana (1879) pt. *Wycieczka na Łomnicę szczyt zyskuje określenie Mięguszowiecka*, pozbawione ponownie członu rzeczownikowego. Od roku 1900 w literaturze po raz kolejny pojawia się forma dwuczłonowa – *szczyt Mięguszowiecki* (WE6, 1900) i *Mięguszowiecki Szczyt* (Pog, 1900), choć jeszcze z wahaniem w zakresie ortografii. W *Krótkim przewodniku do Tatr* Leopold Świerż notuje jednak nazwę *Szczyt Chałubińskiego*, która miałaby upamiętniać doktora Tytusa Chałubińskiego, pierwszego zdobywcę tego szczytu. Nazwa jednak nie utrzymała się, na co być może miała wpływ treść *Komunikatu w sprawie nomenklatury Tatr*, w którym zalecano m.in., aby tworzywem podstaw polskich toponimów tatrzańskich nie były nazwy osobowe, chyba że upamiętniają „baców, gazdów i strzelców podhalskich [...] w formie przymiotnikowej” (*Komunikat*, s. 295). Zatem w przewodniku Chmielowskiego z 1908 r. ponownie pojawia się nazwa charakteryzująca-lokalizująca: *Szczyt Mięguszowiecki*. Ze względu jednak na to, że w grani okalającej Morskie Oko istnieją trzy obiekty określane wspólnym mianem *Mięguszowieckich Szczytów*, toteż dla odróżnienia każdego z nich do ich nazw dodano element wyróżniający. Interesujący nas obiekt zyskał tym samym nazwę z członem podkreślającym jego rozmiar, zatem w szóstym tomie *Przewodnika taternickiego* Paryskiego pojawia się nazwa do dziś obecna w obiegu oficjalnym – *Mięguszowiecki Szczyt Wielki*. W materiałach do *Słownika historyczno-geograficznego Tatr i Podtatrza* Paryski zanotował także formę *Hrudy Mięguszowiecki Szczyt*. Wieloczłonowe nazwy nie są jednak funkcjonalne, zwłaszcza w środowiskach, które posługują się tego rodzaju onimami na co dzień. Świadectwem tego są formy wariantywne obecne w przewodnikach szczegółowych Władysława Cywińskiego przeznaczonych dla taterników: *Mięgusz* (C7, 1999) (z ucięciem podstawy członu przymiotnikowego) oraz *MSW* (C10, 2003). Drugi z wariantów to skrótowiec utworzony od pełnej wersji wspomnianej nazwy i jednocześnie nasuwający skojarzenie z nazwą *Ministerstwo Spraw Wewnętrznych*.

Taka sytuacja jest w nazewnictwie tatrzańskim powszechna i dotyczy wielu innych obiektów, np.: *Czarnego Stawu pod Rysami* (*Morskie Oko* : *Czarny staw*: *Czarny Staw* : *Czarny-Staw* : *Czarne* : *Czarny Staw nad Rybiem* : *Czarny Staw nad Morskim Okiem* – nazwy notowane od 1815 r.), *Doliny Pięciu Stawów Spiskich* (*Pięciostawy Węgierskie* : *Pięciostawy* : *dolina Pięciu Stawów Węgierskich* : *Pięć Stawów Spiskich* : *Pięć Stawów Węgierskich* : *Pięć Stawów Zimnowodzkich* : *Dolina Pięciu Stawów Węgierskich* : *Pięć Spiskich* – od 1872 r.), *Rusinowej Polany* (*Jaworynia* : *Jaworyna Rusinowa* : *Rusinowa* : *Rusinowa Jaworzyna* : *Polana Rusinowa* : *Rusinowa Jaworzyna* : *Rusinka* : *Rusinówka* : *Hala Jaworzyna Rusinowa* – od 1815 r.). Wspomniane tutaj nazwy można także rozpatrywać w kategorii aliterektów, które unaoczniają różnorodne sposoby postrzegania danego obiektu i powiązane z tym rozmaite powody, dla których powoływane są kolejne nazwy lub tworzone kolejne warianty onimu (onimów) denotującego (denotujących) dany obiekt. Jak pisze bowiem Rutkiewicz-Hanczewska: „Selektywne dublety nazewnicze tworzy się również w przestrzeniach jednorodnych pod względem zakresu komunikacji. W efekcie powstają teksty nieutralone urzędowo, o bardzo wąskim zakresie, ograniczonym do niewielkiej grupy użytkowników” (Rutkiewicz-Hanczewska, 2013, s. 346). Nazwy *Moko* lub *Piątka* są czytelne tylko dla osób, które wędrują po Tatrach i/lub są czytelnikami literatury górskiej oraz tematycznych czasopism albo też członkami tatrzańskich forów internetowych, gdzie wspomniane warianty nazewnicze funkcjonują, a posługiwanie się nimi może być traktowane nawet jako element współtworzący tożsamość (współczesnego) „człowieka gór”.

Obiekty, których zjawisko polionimii nie dotyczy

Na koniec należy jeszcze wspomnieć o obiektach, z których każdy denotowany jest wyłącznie przez jedną nazwę. W tej grupie znajdują się zarówno onimy jednoskładnikowe (jednoczłonowe), jak i wieloskładnikowe³². Przykładami nazw wymienionych jako pierwsze są np. n. f. s. *Badył*, n. pot. *Białka*, n. f. s. *Chłopek*, n. f. s. *Cygaro*, n. p. *Zawrat*, n. sz. *Mnich*, n. sz. *Drag*, n. f. s. *Dupa*, n. f. s. *Ekierka*, n. f. s. *Głowa*, n. sz. *Gronik*, n. f. s. *Gruszka*, n. f. s. *Grzybek*, n. f. s. *Hokejka*, n. p. *Karb* także w liczbie mnogiej: n. sz. *Dziadki*, n. sz. *Granaty*, n. sz. *Apostoły*. Toponimy te odnoszą się do różnego rodzaju obiektów przyrodniczych. Warto zwrócić uwagę na przykładowe nazwy formacji skalnych. Są to głównie onimy stosunkowo nowe. Notują je przewodniki szczegółowe autorstwa Cywińskiego, które ukazywały się od przełomu tysiącleci. Być może zatem brak form wariantywnych i paralelnych podyktowany jest po pierwsze tym, że nazwy te (najczęściej) na zasadzie metafory precyzyjnie wskazują daną cechę denotatu (tu: kształt), a więc spełniają warunek funkcjonalności. Obiekt dzięki temu zyskuje czytelność niezbędną podczas upra-

³² Na tym etapie rozważań nie różnicuję onimów ze względu na proces, w jakim powstawały (onimizacji lub transonimizacji oraz ich typów), tylko na liczbę członów, z jakich składa się dana nazwa.

wiania wspinaczki, kiedy aspekt identyfikacyjny staje się jednym z warunków koniecznych do bezpiecznego przejścia danej drogi (wspinaczkowej). Po drugie tym, że czas funkcjonowania wspomnianych onimów w przestrzeni społecznej nie jest długi, a wykreowanie dubletów lub wariantów nazewniczych wymaga zaistnienia sytuacji, które usankcjonują użycie kolejnych form nazw. Po trzecie, warto zauważyć, że nazwy w nomenklaturze Karasia „pojedyncze (proste)” rzadziej niż nazwy wieloczłonowe poddają się różnym operacjom językowym i musiałyby zaistnieć bardzo ważny powód, dla którego obiekt oznaczony za pomocą toponimu jednoskładnikowego zyskałby drugą nazwę (choć należy zaznaczyć, że takie przypadki też w nazewnictwie tatrzańskim się zdarzają), por. np. n. sz. *Ptak* i n. sz. *Pióro* lub n. s. *Kurtkowiec* i kolejne formy nazw tego zbiornika wodnego, por. *Staw Dwoisty*, *Dwoisty Staw*, *Dwoisty Stawek*, *Dwoisty Staw Zachodni*, *Dwoisty Staw Wschodni*, *Litworowe Stawki* (tu jednak powodem pojawienia się stosunkowo licznych form wariantywnych i paralelnych były omyłki w lokalizacji większości stawów w rejonie Hali Gąsienicowej, zatem nie jest to sytuacja prototypowa w odniesieniu do kreacji wariantów i dubletów nazewniczych). Przykładami nazw wieloskładnikowych, które znalazły się w omawianej grupie, są z kolei: n. f. s. *Kozia Grzęda*, n. gr. *Dziurawa Grzęda*, n. f. s. *Grzęda Rysów*, n. h. *Hala Filipka*, n. sz. *Igła Milówki*, n. sz. *Igła w Wysokiej*, n. sz. *Cienka Igła*, n. gł. *Kamień Karłowicza*, n. sz. *Mała Kaplica*, n. s. *Mały Staw Kaczy*, n. f. s. *Komin Bröskego i Koziczinskih*. W tym wypadku dwu- lub wieloczłonowość onimów została podyktowana potrzebami precyzyjniejszej identyfikacji obiektu, utrwalenia w nazwie jakiejś osoby, sytuacji, zjawiska itp., podkreślenia cechy, która według nazywającego była szczególnie istotna. Jeśli zatem na danym obszarze znajduje się więcej nazw niż jedna o tej samej podstawie, wówczas obecność członów dyferencyjnych jest konieczna, aby można było odróżnić obiekty od siebie. Niefunkcjonalne byłoby więc np. poddanie nazwy elipsie i w konsekwencji pozbawienie jej istotnych komponentów, co mogłoby również doprowadzić do zatarcia pierwotnej motywacji onimu.

Zakończenie

Polionimia jako zjawisko dotyczące tatrzańskich oronimów ujawnia m.in. szerokie zainteresowanie społeczne Tatrami, co zaowocowało wykreowaniem form ukazujących stosowny dla każdej z grup punkt widzenia. Jak pisze bowiem Mariusz Rutkowski: „Nazwanie (w wymiarze onimicznym) jako akt o niewątpliwie kulturowym charakterze zawiera w sobie kilka ważnych elementów z poziomu kognitywnego (wyodrębnione indywiduum, identyfikacja i dyferencjacja), aksjologicznego (istotność) i społecznego (funkcjonowanie w aktach komunikacji)” (Rutkowski, 2022, s. 45). Przykładem tego są niewątpliwie polionimy tatrzańskie (tworzone na przestrzeni nawet ponad stu lat), dzięki którym możemy odnotować dwa fakty. Pierwszy to zmieniające się potrzeby kreatorów-konceptualizatorów, którzy wyod-

rębniejszy obiekt spośród innych, za pomocą nazwy zwrócili uwagę wyłącznie na dany, wybrany przez nich, aspekt denotatu (co uwidacznia się zwłaszcza na poziomie nazw paralelnych). Drugi natomiast to próba dostosowania onimów do własnych wyobrażeń tych użytkowników języka, którzy zreinterpretowali funkcjonujące już nazwy własne i wykreowali onimy o podstawach skojarzeniowych innych niż pierwotne. Z powyższych względów tak cenne dla badań nad polionimią jest ujęcie diachroniczne. Jak bowiem zauważa Rutkiewicz-Hanczewska: „łatwiej [wtedy – uzup. A. J.-K.] wyodrębnić poziomy procesu generowania nazw własnych, ponieważ moment ukonstytuowania się tekstu jest wyraźnie widoczny. Wiemy, od kiedy znak zaczyna pełnić funkcję denotacyjną, [...] i że ze sfery apelatywów awansuje do rangi propriów. [...] Płaszczyzna diachroniczna [...] pozwala obserwować proces krzepnięcia ostatecznej struktury nazwy” (Rutkiewicz-Hanczewska, 2013, s. 26–27). Z kolei ze względu na to, że przynajmniej niektóre³³ warianty onimiczne i nazwy paralelne wykazują cechy pretekstów, „tekstów próbnych”, spośród których jeden najpierw stanie się tekstem, a następnie, w kolejnej fazie „życia nazwy”, zafunkcjonuje jako podtekst, dla badań nad wielonazwowością cenne jest ujęcie tekstologiczne. Dzięki niemu badacz zyskuje możliwość przyjrzenia się sposobom konceptualizacji górskiej przestrzeni, jakie są właściwe kreatorom (a także użytkownikom) nazw, a jednocześnie reprezentantom rozmaitych „tatrzańskich” społeczności.

Proces kreacji onimów (i/lub powstawanie tworów wariantywnych, paralelnych oraz „pogranicznych”) w odniesieniu do przedstawionych tutaj tatrzańskich oronimów nie podlega limitom czasowym. Onimia ta jest zatem zbiorem otwartym³⁴, nieustannie zasilanym nowymi jednostkami (przy równoczesnym wycofywaniu tych, które z pewnych względów stały się niefunkcjonalne).

Wykaz skrótów

ap. – apelatyw, ap. gw. – apelatyw gwarowy, ap. słow. – apelatyw słowacki, cz. gw. – czasownik gwarowy, daw. – dawny, lb. – liczebnik, n. – nazwa, n. d. – nazwa doliny, n. gł. – nazwa głazu, n. h. – nazwa hali, n. f. s. – nazwa formacji skalnej, n. kt. – nazwa kotliny, n. p. – nazwa przełęczy, n. pol. – nazwa polany, n. pot. – nazwa potoku, n. s. – nazwa stawu, n. sz. – nazwa szczytu, n. ś. – nazwa ścieżki, n. zb. – nazwa zbocza, niem. – niemiecki, rum. – rumuńskie, współcz. – współcześnie.

³³ Za preteksty nie można raczej uznać np. wspomnianych wariantów ortograficznych funkcjonujących współcześnie w przekazach internetowych, których podstawami są nazwy już spetryfikowane, podlegające obowiązującym w danym języku (tu: polskim) zasadom ortograficznym.

³⁴ W takim znaczeniu, o jakim pisał Bogusław Dunaj: „kategorie zamknięte leksykalnie stanowią zbiór jednostek zasadniczo nieproduktywnych, nieuzupełniany nowymi jednostkami, a nawet jeśli tak się dzieje, to w niewielkim stopniu [...]. Takie restrykcje nie dotyczą natomiast kategorii leksykalnie otwartych [...]. W wypadku opozycji: kategorie morfologicznie zamknięte – otwarte różnica pomiędzy nimi sprowadza się do występowania (lub braku) wariantów morfologicznych tej samej jednostki” (Dunaj, 2017, s. 78).

Rozwiązanie skrótów źródeł

- Biel. – Eljasz-Radzikowski, S. (1983–1894). *Tatry Bielskie*, Kraków: Nakładem Autora.
- C6, C7 itp. – Cywiński, W. (1998–2012). *Tatry. Przewodnik szczegółowy, t. 6–17*. Poronin: Wydawnictwo Górskie.
- Chmiel – Chmielowski, J. (1907–1912). *Przewodnik po Tatrach, t. 2–4*. Lwów: E. Wende i S-ka.
- ChmiŚw – Chmielowski, J. Świerz, M. (1925–1926). *Tatry Wysokie. Przewodnik szczegółowy*. Kraków: Sekcja Turystyczna Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego.
- Grab – Grabowski, A. (1826). Kilka godzin pobytu w Tatrach nad jeziorami Morskie Oko i Czarny Staw, *Dziennik Warszawski, nr 10*.
- KP – Radwańska-Kuleszyna, Z. Pawłowski, T. (1938). *Skalne drogi w Tatrach*. Warszawa: brak wydawcy.
- KąśILG – Kąś, J. (2018). *Ilustrowany leksykon gwary i kultury podhalańskiej, t. VI: Mał-Nie*. Nowy Sącz: Małopolskie Centrum Kultury SOKÓŁ w Nowym Sączu.
- Komunikat – [red.]. (1903). Komunikat w sprawie nomenklatury Tatr. *Przegląd Zakopiański, 37 (215)*, s. 295.
- NykaTP – Nyka, J. (2013). *Tatry Polskie. Przewodnik*. Lądz: Wydawnictwo Trawers.
- Nyka TS – Nyka, J. (2013). *Tatry Słowackie. Przewodnik*. Lądz: Wydawnictwo Trawers.
- Raj – Rajchman, B. (1879). *Wycieczka na Łomnicę*. Warszawa: F. Sulimierski.
- SGPKar – Karłowicz, J. (1900–1911). *Słownik gwar polskich, t. I–VI*. Kraków: Akademia Umiejętności.
- SHGT – Paryski, W.H. (b.d.). *Materiały do nieopublikowanego Słownika historyczno-geograficznego Tatr i Podtatrza*. Zakopane: Ośrodek Dokumentacji Tatrzańskiej im. Z. Radwańskiej-Paryskiej i W.H. Paryskiego w Tatrzańskim Parku Narodowym.
- Stecz – Steczkowska, M. (1858). *Obrazki z podróży do Tatrów i Pienin*. Kraków: K. Budweiser.
- Pog – Eljasz-Radzikowski, S. (1900). *Pogląd na Tatry*. Kraków: Nakładem Autora.
- SGZ – Zborowski, J. (2009). *Słownik gwary Zakopanego i okolic*. J. Okoniowa (red.). Zakopane–Kraków: Instytut Języka Polskiego PAN i Muzeum Tatrzańskie im. dra Tytusa Chałubińskiego.
- SSP – Jurczak-Trojan, Z. Mieczkowska, H. Orwińska, E. Papierz, M. (2005). *Słownik słowacko-polski, t. I i II*, Kraków: TAIWPN Universitas.
- T – *Tatromaniacy* – Grupa na Facebooku, posty z dn. 3.02.2023 r., 21.08.2023 r. i 7.11.2023 r.
- Tat – *Taternik. Organ Polskiego Związku Alpinizmu poświęcony sprawom taternictwa, alpinizmu i speleologii* (1907–2012).
- TO – Waligóra, M. Jaroń, D. (2023). *Tatrzańskie opowieści*. Kraków: Wydawnictwo SQN Sine qua non.
- WE1 – Eljasz, W. (1870). *Przewodnik do Tatr, Pienin i Szczawnic*. Poznań: J.K. Żupański.
- WE – Eljasz, W. (1874). *Szkice z podróży w Tatry*. Poznań: Tygodnik Wielkopolski.
- WE6 – Eljasz, W. (1900). *Przewodnik do Tatr, Pienin i Szczawnic*. Kraków: Nakładem Autora.
- WHP1, WHP2 itp. – Paryski, W.H. (1951–1984). *Tatry Wysokie. Przewodnik taternicki, t. I–XXIV*, Warszawa: Sport i Turystyka.

Bibliografia

- Bijak, U. (2013). *Nazwy wodne dorzecza Wisły. Potamonimy odapelatywne*. Kraków: Wydawnictwo FALL.
- Bijak, U. (2016). Polionimia, czyli „wojna nazw”. *Polonica, XXXVI*, 55–66.

- Bohuš, I. (1996). *Od A po Z o názvoch Vysokých Tatier*. Tatranská Lomnica: Štátne lesy TANAP-u.
- Borucki, T. (2003). Problemy ochrony i kształtowania nazewnictwa w Tatrach. *Wierchy*, 68 (106), 93–116.
- Czerny, A. (2011). *Teoria nazw geograficznych*. Warszawa: Polska Akademia Nauk. Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania im. Stanisława Leszczyckiego.
- Dunaj, B. (2017). Funkcje nazw własnych. *Onomastica*, LXI/2, 77–89.
- Jedziniak, A. (2021). O wariantowości nazw górskich. W: W. Wilczek (red.), *Bogactwo polszczyzny w świetle jej historii*, t. 8 (s. 107–117). Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
- Jodłowski, S. (1979). *Losy polskiej ortografii*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Jurczyńska-Kłosok, A. (2020). *Nazewnictwo Tatr Wysokich. Konceptualizacja przestrzeni górskiej*. Kraków: Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze Centralny Ośrodek Turystyki Górskiej PTTK Oficyna Wydawnicza „Wierchy”.
- Karaś, M. (1971). Stare i nowe warstwy toponimiczne w polskich Karpatach. *Etnografia Polska*, XV, z. 2, 53–67.
- Kosyl, C. (1983). *Forma i funkcja nazw własnych*. Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.
- Krško, J. (2003). *Hydronymia povodia Turca*, Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela Fakulta humanitných vied.
- Mrózek, R. (1991). Paralelizm a wariantowość składników systemu mikrotoponimicznego. W: S. Gajda (red.), *Wariancja w języku. III Opolskie Spotkania Językoznawcze. Szczedrzyk, 10–11.10.1989 r.* (s. 157–161). Opole: Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Powstańców Śląskich w Opolu.
- Mrózek, R. (1998). Nazwy górskie. W: E. Rzetelska-Feleszko (red.), *Polskie nazwy własne. Encyklopedia* (s. 259–268). Warszawa–Kraków: Wydawnictwo Instytutu Języka Polskiego PAN.
- Myszka, A. (2013). Społeczne i kulturowe przyczyny powstawania paralelnych urbanonimów nieoficjalnych – na przykładzie nazw rzeszowskich (XVIII–XX w.). *Słowo. Studia językoznawcze*, 4/2013, s. 103–115.
- Myszka, A. (2010). Wariantowość onimów a sytuacja komunikacyjna – na przykładzie podkarpackich mikrotoponimów. W: R. Łobodzińska (red.), *Nazwy własne a społeczeństwo*, t. II (s. 93–105). Łask–Wrocław: Oficyna Wydawnicza Leksem, Uniwersytet Wrocławski. Wydział Filologiczny.
- Nyka, J. (1971). Niegóralskie nazwiska na polskiej mapie Tatr. *Taternik XLVII*, s. 167–170.
- Nyka, J. Nad Kamieniem czy Walentkowa. *Głos Seniora*, 10/2016. www.nyka.home.pl/glos_sen/pl/gs_index.htm.
- Paryski, W.H. (1963). Pasterskie nazwy geograficzne w Tatrach Polskich i na Skalnym Podhalu. W: W. Antoniewicz (red.), *Pasterstwo Tatr Polskich i Podhala*, t. V (s. 7–164). Wrocław–Warszawa–Kraków: Ossolineum.
- Rutkiewicz-Hanczewska, M. (2014). Specyfika nazewnictwa Pojezierza Wałęckiego jako konsekwencja dziejów terenu. *Slavia Occidentalis*, 71/1, 145–151.
- Rutkiewicz-Hanczewska, M. (2013). *Genologia onimizna. Nazwa własna w płaszczyźnie motywacyjno-komunikatywnej*. Poznań: Wydawnictwo Poznańskie.
- Rutkiewicz-Hanczewska, M. (2012). Nazwy własne w przestrzeni społeczno-komunikacyjnej. Uwagi językoznawcy. *Archiwum Fotogrametrii, Kartografii i Teledetekcji*, 23, 355–363.
- Rutkowski, M. (2022). Metodologie w onomastyce a kultura. *Onomastica*, LXVI, 37–50.
- Rzetelska-Feleszko, E. (2006). *W świecie nazw własnych*. Warszawa–Kraków: Towarzystwo Naukowe Warszawskie.
- Siemionow, A. (1992). *Studia beskidzko-tatrzańskie*. Kalwaria Zebrzydowska: Urząd Miasta i Gminy oraz Autor.

- Staszic, S. (1815). *O ziemiorodztwie Karpatow i innych gor i rownin Polski*. Warszawa: Drukarnia Rządowa.
- Swoboda, P. (2020). *Zmiana w nazwie czy zmiana nazwy?*. https://www.researchgate.net/publication/341115066_Zmiana_w_nazwie_czy_zmiana_nazwy.
- Świerż, L. (1903). *Krótki przewodnik do Tatr*. Kraków: Nakładem Autora.
- Warchoń, S. (1999). *Polskie oronimy z formantami -ica, -ka typu Świnica, Śnieżka*. *Österreichische Namenforschung*, Jg. 27, Heft 1–2, s. 115–127.
- Zagórski, Z. (red.), (2008). *Nazewnictwo geograficzne Poznania. Zbiór studiów*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza.
- Zejszner, L. (1849). *Podhale i północna pochyłość Tatrów czyli Tatry polskie*. Warszawa: Biblioteka Warszawska.